

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Гарант освітньої програми
Анастасія Большакова**

_____ 2020 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Проректор з
навчальної роботи
Інна СТАШЕВСЬКА**

_____ 2020 р.

**Силабус
навчальної дисципліни**

«ОСНОВИ СІМЕЙНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ»

Освітня програма — Психологія

Спеціальність — 053 Психологія

Галузь знань — 05 Соціальні та поведінкові науки

Ступінь вищої освіти — бакалавр

Силабус склала

доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та педагогіки
Большакова Анастасія Миколаївна

Силабус затверджено на засіданні кафедри психології та педагогіки,
протокол № 2 від « 21 » серпня 2020 р.

Голова групи забезпечення
д.психол.н., професор

Анастасія БОЛЬШАКОВА

Завідувач кафедри
психології та педагогіки,
д.психол.н., професор

Анастасія БОЛЬШАКОВА

Силабус затверджено на засіданні ради факультету соціальних комунікацій
протокол № 1 від « 25 » серпня 2020 р.

Голова ради факультету

Алла СОЛЯНИК

1. Загальна інформація про дисципліну

1	Назва дисципліни	Основи сімейного психологічного консультування
2	Викладач	Большакова Анастасія Миколаївна
3	Контактні дані викладача (роб.тел., емейл)	anastasiia_bolshakova@xdak.ukr.education
4	Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
5	Рік підготовки	3
6	Семестр	6
7	Лекції (год.)	30
8	Практичні (семінарські, лабораторні) заняття (год.)	38 (практ.)
9	Самостійна робота (год.)	180
10	Індивідуальна робота (год.)	—
11	Кількість кредитів	6
12	Загальна кількість годин	112
13	Види поточного контролю	Індивідуальне та фронтальне усне опитування, виконання практичного завдання; презентація майстер-класу; участь у діловій (моделюючій / психологічній) грі; виконання вправи; розв'язання проблемної ситуації; письмове опитування; виконання індивідуального проекту; оцінка результатів неформальної освіти.
14	Вид підсумкового контролю	екзамен

2. Анотація дисципліни

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання

«Основи сімейного психологічного консультування» - навчальна дисципліна, спрямована на ознайомлення здобувачів з основами сімейного психологічного консультування і формування в них базових консультативних навичок, у тому числі з використанням засобів культури та мистецтва. У курсі розглядаються основні підходи до сімейного психологічного консультування, основні вимоги до особистості консультанта, особливості організації консультативного процесу, базові техніки сімейного психологічного консультування.

2.2. Пререквізити та постреквізити дисципліни

Викладання дисципліни «Основи сімейного психологічного консультування» ґрунтується на результатах вивчення змісту дисциплін «Вступ до спеціальності», «Психологія особистості», «Історія психології», «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Психологія сім'ї», «Вікова психологія», «Основи психологічного консультування» що сприяє створенню цілісного та несуперечливого уявлення про зміст професійної діяльності психолога, предмет психології як науки та її завдання як практичної діяльності.

Своєю чергою, здобутий здобувачами у ході вивчення навчальної дисципліни «Основи сімейного психологічного консультування» досвід у вигляді загальних та професійних компетентностей, системи знань, умінь, норм і цінностей є теоретичним та практичним підґрунтям подальшого оволодіння професією, вивчення подальшого циклу обов'язкових та вибіркових освітніх компонентів професійної і практичної підготовки (зокрема дисциплін «Основи психотерапії», «Психологічний спецпрактикум») та підготовці освітньо-кваліфікаційних робіт (написання курсових робіт, виконання кваліфікаційної роботи).

2.3. Мета вивчення дисципліни – розкрити особливості сімейного консультування як одного з напрямків прикладної психологічної діяльності. Сформувані в здобувачів уявлення про основні теоретичні конструкти, що існують у сімейному консультуванні. Розвинути навички застосування базових технік сімейного консультування.

2.4. Завдання вивчення дисципліни.

- Знайомство з основними теоретичними уявленнями про сімейне психологічне консультування і оволодіння понятійним і термінологічним апаратом дисципліни;
- Формування уявлень про сім'ю як клієнта консультації, адекватних науковим психологічним знанням;
- Знайомство з професійними вимогами, що висуваються консультанту;
- Вивчення основних методів, прийомів і технік сімейного психологічного консультування;
- Вивчення форм і видів цілеспрямованого психологічного впливу у сімейному психологічному консультуванні;
- Ознайомлення з методом і навичками ведення консультативної бесіди;
- Розвиток і поглиблення навичок рефлексивного аналізу (в т.ч. консультативної бесіди).

2.5. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

Загальні компетентності:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Навички міжособистісної взаємодії,
- Здатність працювати в команді.

- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Професійні компетентності:

- Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології
- Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел
- Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій
- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
- Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову)
- Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту
- Здатність дотримуватися норм професійної етики
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
- Здатність аналізувати соціокультурні процеси та явища з точки зору їх впливу на психічне благополуччя людини
- Здатність використовувати засоби культури та мистецтва у просвітницькій, психопрофілактичній діяльності та наданні психологічної допомоги різним верствам населення.

2.6. Результати навчання.

Вивчення даної дисципліни забезпечує досягнення таких програмних результатів навчання:

- Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
- Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

- Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги
- Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання
- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника
- Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій
- Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
- Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
- Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога
- Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.
- Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії
- Розробляти та реалізовувати програми психологічного супроводу професійної діяльності у соціокультурній сфері
- Розробляти та реалізовувати психопрофілактичні та психокорекційні (індивідуальні та групові) програми засобами культури та мистецтва
- Використовувати засоби культури та мистецтва у процесі психологічного консультування

3. Політика дисципліни

3.1. Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених здобувачам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу здобувача; пропущені заняття відпрацьовуються; пропуски поточного та тематичного контролю відпрацьовуються. Форму і час відпрацювання здобувач та викладач взаємопогоджують.

3.2. Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватись в академічних групах з викладачем, необхідно бути взаємно толерантним, поважати думку іншого. Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. Недопустимі підказки і списування у ході семінарських занять, контрольних роботах, на іспиті.

Норми академічної етики: дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; робота в аудиторії з відключеними мобільними телефонами.

4. Програма навчальної дисципліни:

Тема 1. Базові питання сімейного психологічного консультування

1. Загальне уявлення про сімейне психологічне консультування
2. Зміст, моделі та функції сімейного консультування
3. Відмінності сімейного консультування від індивідуального
4. Показання та протипоказання для сімейного психологічного консультування

Тема 2. Сім'я як отримувач психологічної допомоги

1. Сім'я у психологічному консультуванні.
2. Зрілі, незрілі та дисфункціональні сім'ї.
3. Загальне уявлення про сімейні труднощі, розлади, кризи.
4. Типологія сімейних криз
5. Показання та протипоказання для сімейного консультування
6. Загальні принципи сімейного психологічного консультування

Тема 3. Психологічне вивчення сім'ї у процесі психологічного консультування

1. Моделі та показники аналізу сімейної системи
2. Сімейне інтерв'ю
3. Психодіагностичне опитування
4. Генограма

Тема 5. Робота психолога з проблемою сімейних зрад (трикутники відносин)

1. Сімейна зрада, трикутники відносин як проблема сімейного консультування: типові запити.
2. Карта зради.
3. Загальна схема консультування при сімейній зраді.
4. Консультування при різних типах намірів (зберегти сім'ю / розлучитися).
5. Психологічна допомога з наслідками сімейної зради

Тема 6. Робота психолога з проблемою залежності / созалежності у сімейних відносинах

1. Залежність та созалежність у сімейних відносинах.
2. Прояви залежних відносин.
3. Фактори формування залежності / созалежності
4. Особистісні характеристики залежної / созалежної особи. Патологічна любов.
5. Наслідки побудови залежних стосунків.
6. Стратегія консультування з проблем залежності / созалежності у сімейних відносинах

Тема 7. Робота психолога з проблемою контрзалежності у сімейних відносинах

1. Контрзалежність та проблеми побудови сімейних відносин.
2. Прояви контрзалежності у стосунках.
3. Фактори формування контрзалежності у близьких стосунках.
4. Особистісні характеристики контрзалежної особи. Страх близькості.
5. Наслідки контрзалежності.
6. Стратегія консультування з проблеми контрзалежності у відносинах.

Тема 8. Робота з проблемою ревнощів у сімейних відносинах

- 1.Ревнощі як феномени близьких стосунків.
- 2.Фактори виникнення ревнощів.
- 3.Наслідки прояву ревнощів для сімейних стосунків
- 4.Психологічна допомога тому, хто ревнує.
- 5.Психологічна допомога партнеру того, хто ревнує.

Тема 9. Робота психолога з сім'єю при розлученні

1. Розлучення як результат розпаду сімейної системи.
2. Психологічні причини розлучення.
3. Психологічна допомога при намірі зберегти сім'ю.
4. Психологічна підтримка у процесі розлучення.
5. Психологічне консультування з проблем наслідків проблемного розлучення

Тема 10. Робота з сімейними проблемами у різних напрямках психотерапії

1. Психодинамічна сімейна терапія
2. Сімейна системна терапія
3. Стратегічна сімейна терапія
4. Терапія прив'язаності
5. Системна сімейна терапія за Боуеном
6. Позитивна сімейна терапія
7. Сімейна консультування у когнітивно-поведінковому підході
8. Арт-терапія у сімейному консультуванні
9. Системні розстановки за Хелінгером

5. Методи навчання:

Лекція з елементами пояснення; проблемна лекція; лекція-бесіда; лекція-дискусія; лекція-демонстрація (майстер-клас); демонстрація наочних матеріалів; виконання вправ; виконання практичного завдання; презентація майстер-класу; ділові (моделюючі / психологічні ігри); участь у колективному проєкті; дискусія; семінар-опитування; самостійна робота.

6. Форми та методи контролю:

Поточний, тематичний, підсумковий контроль. Індивідуальне та фронтальне усне опитування, виконання практичного завдання; презентація майстер-класу; участь у діловій (моделюючій / психологічній) грі; виконання вправи; розв'язання проблемної ситуації; письмове опитування; виконання індивідуального проєкту; оцінка результатів неформальної освіти.

Підсумковий контроль: екзамен.

76 – 100% від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

Повністю розкрито зміст теоретичних питань. При відповіді використано термінологію предметної області в необхідній логічній послідовності. Також здобувач демонструє вільне володіння навчальним матеріалом різного ступеня

складності, використовуючи при необхідності відомості з інших навчальних дисциплін і курсів. При відповіді на додаткові питання помітне вміння розвивати систему теоретичних знань на основі самостійної роботи.

50 – 75 % від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

При викладі фундаментальних положень основного матеріалу курсу здобувач показує володіння програмним навчальним матеріалом, у тому числі різного ступеня складності, а також вільне оперування ним у знайомій ситуації. При відповіді допускається два-три недоліки або не більше однієї помилки. Здобувач упевнено відповідає на додаткові питання, що стосуються основних положень усього досліджуваного курсу відповідно до екзаменаційної програми.

26 – 50 % від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

При відповіді на питання теорії виявляється не завжди усвідомлене відтворення програмного навчального матеріалу. Положення, що приводяться у відповіді, даються фрагментарно, схематично, без логічного взаємозв'язку. При відповіді на додаткові питання, що стосуються найважливіших і основних понять і фактів навчальної програми, є утруднення у використанні термінології предметної області. При відповіді здобувач не завжди може підтвердити теоретичні викладення відповідними прикладами.

0 – 25 % від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

Відповідь здобувача демонструє лише деяке уявлення про матеріал навчального курсу. Знання практично відсутні як у теоретичній області навчальної дисципліни, так і в практичному володінні методикою аналізу.

7. Шкала оцінювання:

За шкалою ТНЕУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література:

1. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості. Харків : Фоліо, 2016. 237 с.
2. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування: навч. посіб. Київ : Четверта хвиля, 2014. 256 с.
3. Вашека Т. Основи психологічної практики. Київ : НАУ-друк, 2019. 200 с.
4. Кісарчук З. Г., Журавльова Н. Ю., Онищенко Г. І., Юрченко Т. П. Спеціалізована психологічна служба: основні види психологічної допомоги населенню: Київ : Мінчорнобиль, 2005. 46 с.
5. Якимчук Б.А. Основи психологічного консультування : Навчальний посібник. Умань: ПП Жовтий О.О., 2013. 204 с.

Інтернет-ресурси:

Законодавство України — <https://rada.gov.ua/news/zak>

Наукова періодика України — <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334> –.

Електронні підручники онлайн «Педагогіка і психологія» — <http://chitalka.info/psy.html>.

Вісник психології і соціальної педагогіки — <http://psych.kiev.ua/nma-referats/fla-refers/lang-1/referat-109/referatpart-4/index.html> –.

БД Освіта. ua. — <http://osvita.ua/school/psychology>.

Мета – українська пошукова система. — <http://www.meta-ukraine.com>.

Пошукова система Google. — <http://www.google.com>.

- Психологія UA <http://psychologiya.org.ua/>
- Студентська бібліотека <http://studentbooks.com.ua/>
- Електронна бібліотека КНЕУ
http://lib.kneu.edu.ua/ua/e_resours_bibl/elek_bibl_litr/
- Всеукраїнська електронна бібліотека <http://youalib.com/>